

23. Kafli

Alvísmál

Alvís (alvitur eða allsvitandi) er dvergur sem vill eignast dóttur Þórs. Þór hefur efasemdir um ráðahaginn og að Alvís sé henni verðugur. Engu að síður gefur Þór Alvís tækifæri til að sanna það og ræðst í að spyrja hann í þaula um það sem einkennir hinar mismunandi verur heimsins. Alvís gefur fullnægjandi svör við öllum spurningum, en Þór heldur honum á tali alla nóttina og þegar fyrstu geislar sólarinnar skína á Alvís verður hann að steini, og í sumum útgáfunum hverfur hann í fjöllin, þaðan sem hann kom.

Mörg æfintýri hafa slíkan undarlegan og óvæntan endi, þar sem dvergar eða tröll verða að steinum eða björgum þegar skímar af degi. Nokkrar túlkanir koma til greina. Ein er að öfl næturinnar hafi engin erindi við birtuna og áhrif þeirra hverfi þegar ljósið birtist. Alvís birtir okkur hins vegar aðeins meira en þetta. Hann er vitur dvergur sem krefst sameiningar við dóttur þess guðs sem viðheldur lífinu. Alvís er keimlíkur mannlegu eðli, hann er vel að sér en ekki upplýstur, hann leitar ódauðleika í krafti þekkingar sinnar, en „dvergeðli“ hans er óþroskað og meðan það er ekki innblásið og móttækilegt fyrir geislum sólarinnar (sálarinnar), getur það ekki öðlast sameiningu við hið guðlega. Þegar innsækjandinn er baðaður sólareðlinu getur „dvergeðlið“ ekki sameinast því, verður óvirkt og „steingerist.“

Margar launsagnir, þar á meðal Biblían nota steina eða björg til að táknera þröngsýn og dauð trúarbrögð. Dæmi um þetta er þegar Móses dregur lifandi vatn úr bjarginu— til að útskýra að kenningin liggi í ritualinu, einnig síðar er kristnin varð „bjargið“ (*petra* eða Pétur), undirstaða kirkjunnar.

Þessi kviða er eflaust næg fyrir aðrar jafngóðar túlkanir, hún kastar ljósi á mismunandi sjónarhorn er lýsa verum á ýmsum stigum vitundar og skilnings — frá einföldu sjónarhorni jötna sem og annarra hjá dvergum og álfum-- til yfirsýnar guðanna sem stjórna náttúrunni.

Alvíssmál

Alvíss kvað:

1.
"Bekki breiða,
nú skal brúðr með mér
heim í sinni snúask;
hratat um mægi
mun hverjum þykkja,
heima skal-at hvíld nema."

Alvíss kvað:

3.
"Alvíss ek heiti,
bý ek fyr jörð neðan,
á ek undir steini stað;
vagna vers
ek em á vit kominn;
bregði engi föstu heiti fira."

Þórr kvað:

2.
"Hvat er þat fira?
Hví ertu svá fölr um nasar?
Vartu í nótt með ná?
Þursa líki
þykki mér á þér vera;
ert-at-tu til brúðar borinn."

Þórr kvað:

4.
"Ek mun bregða
því at ek brúðar á
flest of ráð sem faðir;
vark-a ek heima,
þá er þér heitit var,
at sá einn, er gjöf er, með
goðum."

Alvíss kvað:

5.

"Hvat er þat rekka,
er í ráðum telsk
fljóðs ins fagrglóa?
Fjarrafleina
þik munu fáir kunna;
hverr hefr þik baugum
borit?"

Pórr kvað:

6.

"Vingpórr ek heiti,
ek hef víða ratat,
sonr em ek Síðgrana;
at ósátt minni skal-at-tu
þat it unga man hafa
ok þat gjaforð geta."

Alvíss kvað:

7.

"Sáttir þínar
er ek vil snemma hafa
ok þat gjaforð geta;
eiga vilja
heldr en án vera
þat it mjallhvíta man."

Pórr kvað:

8.

"Meyjar ástum
mun-a þér verða,
vísi gestr, of varit,
ef þú ór heimi kannt
hverjum at segja
allt þat, er ek vil vita."

9.

"Segðu mér þat, Alvíss,
- öll of rök fira
vörumk, dvergr, at vitir -:
hvé sú jörð heitir,
er liggr fyr alda sonum
heimi hverjum í?"

Alvíss kvað:

10.

"Jörð heitir með mönnum,
en með ásum fold,
kalla vega vanir,
ígræn jötnar,
alfar gróandi,
kalla aur uppregin."

Pórr kvað:

11.

"Segðu mér þat, Alvíss,
- öll of rök fira
vörumk, dvergr, at vitir -:
hvé sá himinn heitir,
erakendi,
heimi hverjum í?"

Alvíss kvað:

14.

"Máni heitir með mönnum,
en mylinn með goðum,
kalla hverfanda hvél helju í,
skyndi jötnar,
en skin dvergar,
kalla alfar ártala."

Alvíss kvað:

12.

"Himinn heitir með
mönnum,
en hlýrnir með goðum,
kalla vindófnir vanir,
uppheim jötnar,
alfar fagnaræfr,
dvergar drjúpansal."

Pórr kvað:

15.

"Segðu mér þat, Alvíss,
- öll of rök fira
vörumk, dvergr, at vitir -:
hvé sú sól heitir,
er séa alda synir,
heimi hverjum í?"

Pórr kvað:

13.

"Segðu mér þat, Alvíss,
- öll of rök fira
vörumk, dvergr, at vitir -:
hversu máni heitir,
sá er menn séa,
heimi hverjum í?"

Alvíss kvað:

16.

"Sól heitir með mönnum,
en sunna með goðum,
kalla dvergar Dvalins leika,
eygló jötnar,
alfar fagrahvél,

alskír ása synir."

er víðast ferr,
heimi hverjum í?"

Pórr kvað:

17.
"Segðu mér þat, Alvíss,
- öll of rök fira
vörumk, dvergr, at vitir -:
hvé þau ský heita,
er skúrum blandask,
heimi hverjum í?"

Alvíss kvað:

20.
"Vindr heitir með mönnum,
en váfuðr með goðum,
kalla gneggjuð ginnregin,
æpi jötnar,
alfar dynfara,
kalla í helju hviðuð."

Alvíss kvað:

18.
"Ský heita með mönnum,
en skúrván með goðum,
kalla vindflot vanir,
úrván jötnar,
alfar veðrmegin,
kalla í helju hjalm huliðs."

Pórr kvað:

21.
"Segðu mér þat, Alvíss,
- öll of rök fira
vörumk, dvergr, at vitir -:
hvé þat logn heitir,
er liggja skal,
heimi hverjum í?"

Pórr kvað:

19.
"Segðu mér þat, Alvíss,
- öll of rök fira
vörumk, dvergr, at vitir -:
hvé sá vindr heitir,

Alvíss kvað:

22.
"Logn heitir með mönnum,
en lægi með goðum,
kalla vindlot vanir,
ofhlý jötnar,

alfar dagsefa,
kalla dvergar dags veru."

er brennr fyr alda sonum,
heimi hverjum í?"

Pórr kvað:

23.
"Segðu mér þat, Alvíss,
- öll of rök fira
vörumk, dvergr, at vitir -:
hvé sá marr heitir,
er menn róa,
heimi hverjum í?"

Alvíss kvað:

26.
"Eldr heitir með mönnum,
en með ásum funi,
kalla vág vanir,
frekan jötnar,
en forbrenni dvergar,
kalla í helju hröðuð."

Alvíss kvað:

24.
"Sær heitir með mönnum,
en sílægja með goðum,
kalla vág vanir,
álheim jötnar,
alfar lagastaf,
kalla dvergar djúpan mar."

Pórr kvað:

27.
"Segðu mér þat, Alvíss,
- öll of rök fira
vörumk, dvergr, at vitir -:
hvé viðr heitir,
er vex fyr alda sonum,
heimi hverjum í?"

Pórr kvað:

25.
"Segðu mér þat, Alvíss,
- öll of rök fira
vörumk, dvergr, at vitir -:
hvé sá eldr heitir,

Alvíss kvað:

28.
"Viðr heitir með mönnum,
en vallarfax með goðum,
kalla hlíðþang halir,

eldi jötnar
alfar fagrlima,
kalla vönd vanir."

vörumk, dvergr, at vitir -:
hvé þat sáð heitir,
er sá alda synir,
heimi hverjum í?"

Pórr kvað:

29.
"Segðu mér þat, Alvíss,
- öll of rök fira
vörumk, dvergr, at vitir,
hvé sú nótt heitir,
in Nörvi kennda,
heimi hverjum í?"

Alvíss kvað:

32.
"Bygg heitir með mönnum,
en barr með goðum,
kalla vöxt vanir,
æti jötnar,
alfar lagastaf,
kalla í helju hnipin."

Alvíss kvað:

30.
"Nótt heitir með mönnum,
en njól með goðum,
kalla grímu ginnregin,
óljós jötnar,
alfar svefngaman,
kalla dvergar draumnjörun."

Pórr kvað:

33.
"Segðu mér þat, Alvíss,
- öll of rök fira
vörumk, dvergr, at vitir -:
hvé þat öl heitir,
er drekka alda synir,
heimi hverjum í?"

Pórr kvað:

31.
"Segðu mér þat, Alvíss,
- öll of rök fira

Alvíss kvað:

34.
"Öl heitir með mönnum,

en með ásum bjórr,
kalla veig vanir,
hreinalög jötnar,
en í helju mjöð,
kalla sumbl Suttungs synir."

Pórr kvað:

35.

"Í einu brjósti
ek sák aldri
fleiri forna stafi;
miklum tálum
kveð ek tældan þik:
Uppi ertu, dvergr, of
dagaðr,
nú skínn sól í sali."